

Bacheloroppgave

VPL05 Vernepleie

"Menneskets beste venn".Å anvende hund terapeutisk som helsefremmende arbeid for barn og unges sosiale og emosjonelle fungering/"Man's best friend". To use dog therapeutically as a health promotion for children and adolescents social and emotional functioning.

Voster, Silje Eirin

Totalt antall sider inkludert forsiden: 42

Molde, 03.06.2020

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

<i>Du/dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:</i>		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none"> • ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands. • ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt. • ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt. • har alle referansene oppgitt i litteraturlisten. • ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i URKUND, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Personvern

Personopplysningsloven

Forskningsprosjekt som innebærer behandling av personopplysninger iht.

Personopplysningsloven skal meldes til Norsk senter for forskningsdata, NSD, for vurdering.

Har oppgaven vært vurdert av NSD?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

- Hvis nei:

Jeg/vi erklærer at oppgaven ikke omfattes av Personopplysningsloven:

Helseforskningsloven

Dersom prosjektet faller inn under Helseforskningsloven, skal det også søkes om forhåndsgodkjenning fra Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, REK, i din region.

Har oppgaven vært til behandling hos REK?

ja nei

- Hvis ja:

Referansenummer:

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Torben Skretting

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven. §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja   nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja   nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja   nei

Dato: 03.06.2020

Antall ord: 10208

Forord

Animal behavior was the right field for me, because what I was missing in social understanding I could make up for in understanding animals.
– Temple Grandin (*Animals in Translation*, 2005)

Dette er en avsluttende bacheloroppgave for det treårige studiet *Vernepleier* ved Høgskolen i Molde. Gjennom dette studiet har jeg tilegnet meg kunnskap og erfaringer om hva som inngår i vernepleierfaglig arbeid og kompetanse. Barn og unge trenger omsorgsfulle og trygge omgivelser for å kunne utvikle gode sosiale og emosjonelle ferdigheter. De er i en sårbar situasjon fordi de er i starten av livet, hvor graden av omsorg, oppdragelse, utviklingsfase og sykdomssituasjon vil ha en avgjørende rolle for hvordan barnets sosiale og emosjonelle utvikling former seg. Barn og unge med svikt i de sosiale og emosjonelle ferdighetene kan ha vanskeligheter med å ta kontakt med andre mennesker og forstå andres intensjoner. En vernepleier skal kunne finne frem til alternative tiltak når de opprinnelige tiltakene ikke fungerer. Dette for å fremme menneskers livskvalitet. Dyr har alltid vært en del av livet mitt og det er noe som både engasjerer og berører meg. Det har vært lite undervisning om hvordan et dyr kan være med på å fremme menneskers livskvalitet, som er grunnen til at jeg har valgt å skrive bacheloroppgaven om akkurat dette temaet.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til min veileder, Torben Skretting, for gode og detaljrike tilbakemeldinger.

Molde, juni 2020

Silje Eirin Voster

Silje Eirin Voster

Sammendrag

Bakgrunnen for valg av tema til denne bacheloroppgaven, er et ønske om å utvikle min kunnskap om terapeutisk bruk av hund. Oppgaven vil ta for seg hvordan samspill med hund kan fremme barn og unges sosiale og emosjonelle fungering. Videre vil oppgaven se på om et slikt samspill kan være aktuelt for barn og unge som har behov for en terapeutisk behandling. For å belyse tema og problemstilling er det tatt i bruk litteraturstudie som metode.

Utviklingen av barn og unges sosiale og emosjonelle kompetanse, vil være individuell fordi barn blir født inn i og vokser opp i ulike miljøer. De har ulike biologiske forutsetninger, utviklingsfaser og sykdomssituasjon. Svikt i sosial og emosjonell kompetanse kan gjøre at et barn har svekket språkevne og forståelse for ulike emosjoner. Det kan også være at de ikke forstår hva som er akseptabel atferd i samhandling med andre mennesker. Dette kan gjøre at barn blir redde og usikre i kontakt med terapeuten.

Å ta i bruk terapihund som et supplerende element i en behandlingsprosess, kan skape trygghet, tillit og en forbindelse i interaksjonen mellom barnet og terapeuten. Det kan også øke barnets oppmerksomhet og konsentrasjon, samt verbal kompetanse og gi bedre kontroll over følelser. Dette vil så kunne gi mulighet til å forstå emosjonell uttrykksevne. Samspill med terapihund kan framskynde behandlingsprosessen. Videre kan terapihund motivere barnet til å utføre oppgaver i terapitimen og å fortsette i terapi. Dette vil kunne resultere i at barnet får en kontinuerlig utvikling av de sosiale og emosjonelle ferdighetene. Barn har gjerne ulike erfaringer med dyr. Derfor er det viktig er å vurdere, ut fra barnets livssituasjon, forutsetninger, interesser og behov, om en terapeutisk behandlingsprosess med bruk av terapihund, kan være aktuelt.

Summary

I have chosen the topic of this bachelor assignment, based on a wish to develop my knowledge of therapeutic use of dogs. The assignment will be about how interaction with dogs possibly can promote the social and emotional functioning of children and adolescents. In particular, this assignment will look more carefully into the possibility of such an interaction between dogs and children and adolescents in the need for therapeutic treatment. In order to do so, I have taken into use the method of literature studies.

The development of children and adolescents' social and emotional abilities, will be individual as children are born into and are growing up in different environments. Also, they have different, biological prerequisites, their phases of development are different and even their possible history of sickness are different. Deficiency in social and emotional abilities may lead to a lack of a child's knowledge of the language as well as in the understanding of different emotions. It may even be that the child do not understand what is acceptable behavior in interaction with other people. This may lead to the fact that the child becomes uncertain or even scared when in touch with the therapist.

If making use of a therapeutic dog as a supplement in the treatment process, you may achieve to create a feeling of security, safety, trust and a connection in the interaction between the child and the therapist. Such use may also enlarge the awareness and the concentration ability of the child. Further more, possibly even the child's verbal ability in addition to its control of emotions. This may next lead to possibilities of understanding emotional expression abilities. Hence, relationship with therapeutic dogs may speed up the therapeutic treatment process. It may also motivate the child to perform different tasks during the therapeutic sessions and to continue attending the therapeutic treatment as a whole. This again may result in a continues development of the child's social and emotional abilities. Children normally have different experience with animals. Due to this fact, it is important to consider the child's conditions in its' daily life and the condition of its' abilities, the child's interests as well as its' needs, before deciding if use of a therapeutic dog in a therapeutic treatment process, might come into question at all.

Innhold

1.0	Innledning	1
1.1	Presentasjon av tema	1
1.2	Bakgrunn for valg av tema	1
1.3	Min forforståelse	1
1.4	Oppgavenes disposisjon	2
1.5	Problemstilling	2
1.6	Avgrensing	3
2.0	Metode.....	3
2.1	Litteraturstudie	3
2.2	Validitet og reliabilitet.....	4
2.3	Vitenskapsteori	4
2.3.1	Hermeneutikk.....	4
2.3.2	Fenomenologi.....	5
3.0	Teori	5
3.1	Sosial helse og helsefremmende arbeid.....	5
3.2	Sosial kapital	6
3.2.1	Betydningen av sosial kapital for barn og unge	7
3.3	Sosialiseringsprosessen	7
3.4	Sosial og emosjonell kompetanse.....	8
3.4.1	Foreldrestil	8
3.4.2	Årsaker til redusert sosial og emosjonell kompetanse	9
3.5	Menneskets blick.....	10
3.6	Samspillet mellom mennesker og dyr	11
3.6.1	Kort historie	11
3.7	Fire potensielt positive effekter av å ha kjæledyr.....	12
3.8	Hund som sosial katalysator for terapi	13
3.9	Dyrets blick	15
3.10	Mulige ulemper med hundehold	16
4.0	Drøfting	18
5.0	Avslutning og konklusjon	24
	Litteratur	27
	Pensumlitteratur	27
	Selvvalgt litteratur	28

Forskningsartikler	30
Nettsider	31
Vedlegg.....	32
Pico-skjema.....	32

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Temaet for denne bacheloroppgaven er: «menneskets beste venn». Å anvende hund terapeutisk som helsefremmende arbeid for barn og unges sosiale og emosjonelle fungering. Formålet med oppgaven er å utvikle min forståelse og kunnskap om bruk av hund i en terapeutisk sammenheng innenfor min problemstilling. Jeg ønsker å undersøke hvilke positive forbedringer dette kan bidra til overfor den enkelte og se nærmere på om denne type bruk av hund er et virkningsfullt tiltak overfor alle barn og unges sosiale og emosjonelle fungering.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Felleskapet som oppstår mellom et dyr og et menneske gjennom fysisk kontakt betyr noe helt spesielt for oss mennesker fordi dyr både likner og er forskjellige fra oss. Dyr og mennesker har eksistert i hverandres nærvær i tusenvis av år (Berget, Krøger & Thorød 2018). Hunder blir gjerne betraktet som «menneskets beste venn» ved at de er sosiale, oppmuntrende og støttende, noe som gjør at mennesker tilbringer mer tid ute og bidrar til å øke den sosiale interaksjonen hos fremmede til å samhandle og snakke med hverandre (Arkow 2019). Det finnes mange internasjonale forskningsartikler som viser at hunder kan ha en positiv effekt på barns sosiale og emosjonelle fungering (Martin & Farnum 2002; Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley 2012; Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013; Fung & Leung 2014; Fung 2015; Grandgeorge, Gautier, Brugaillères m.fl. 2017; Grigore & Bazgan 2017; Schuck, Johnson, Abdullah, Stehli, Fine og Lakes 2018). Etersom både dyrs og menneskers velferd er noe jeg engasjerer meg for ble det et naturlig valg for meg å undersøke hvordan samspillet mellom to- og firebeinte kan fremme livskvalitet og velvære.

1.3 Min forforståelse

Alle mennesker skaper seg en forforståelse av virkeligheten, i møte med andre mennesker samt vår forforståelse over hvem vi selv er som person. Vi danner vår forforståelse gjennom egne erfaringer, slik som oppvekst, kultur, utdanning, sosial deltakelse, (fag)bøker, nyheter og internett. Vår forforståelse endrer karakter kontinuerlig ettersom vi

hele tiden tilegner oss nye erfaringer, ny kunnskap og ny språkforståelse, noe som gjør at vi får en dypere forforståelse av virkeligheten (Aadland 2011). Sentralt for min forforståelse er at dyr har alltid vært en del av livet mitt, ved at jeg er oppvokst på gård og har en bachelorgrad i *Husdyrfag – velferd og produksjon*. Når jeg er sammen med dyrene på gården får jeg en følelse av indre ro. Med bakgrunn i mine erfaringer tror jeg at samhandling med en hund kan være aktuelt å ta i bruk som et supplerende element i en terapeutisk behandlingsprosess for barn og unge. Samtidig at dette samspillet kan fremme barn og unges sosiale og emosjonelle fungering.

1.4 Oppgavenes disposisjon

Bacheloroppgaven er delt inn i fem kapitler, herunder innledning, metode, teori, drøfting og konklusjon. Kapittel 1 innledningen, er presentert ovenfor.. Kapittel 2 er metodedelen som belyser hvilken metode som er brukt i oppgaven. Teoridelen, som utgjør oppgavens kapittel 3, er delt i to. Første del starter med en kort innføring i sosial helse, helsefremmende arbeid og sosial kapital. Dette er for å få en bredere forståelse av hvor viktig et sosialt liv er for mennesket. Videre kommer en kort generell innføring i sosial og emosjonelle utvikling, hvilke ferdigheter det omfatter og hva som kan være mulige årsaker til svikt i sosiale og emosjonelle ferdigheter. Til slutt blir det kort skrevet om hvordan det kan føles å få et blick fra et annet menneske. Andre del handler om samspillet mellom dyr og mennesker. Den starter med en historisk redegjørelse om samspillet mellom dyr og mennesker. Videre blir det presentert fire potensielle effekter kjæledyr kan ha for menneskers helse og livskvalitet, om dyr som sosiale katalysatorer for terapi, samt hvordan det kan føles av å få et blick fra et dyr. Denne delen vil også se på mulige ulemper med å ha hund. I Kapittel 4 blir funnene fra teorien drøftet opp mot problemstillingene. Til slutt kommer kapittel 5 som er konklusjonen.

1.5 Problemstilling

Temaet for oppgaven er å anvende hund terapeutisk som helsefremmende arbeid for barn og unges sosiale og emosjonelle fungering. Her blir det sett på hvordan en hund kan hjelpe barn og unge til å føle seg trygg, kunne uttrykke seg verbalt, forstå emosjonelle uttrykksevne, konsentrasjon, oppmerksomhet samt å være deltagende i terapitimen. I tillegg blir det sett på om et slikt samspill kan være aktuelt for alle barn og unge som har

behov for terapi for å fremme sosiale og emosjonell fungering. På bakgrunn av det overnevnte er det utarbeidet følgende problemstillinger:

- Kan et samspill med terapihund være med på å fremme barn og unges sosiale fungering i en terapeutisk sammenheng?
- Er et samspill med en terapihund aktuelt for alle barn og unge som er i en terapeutisk behandlingsprosess for å fremme sosiale og emosjonelle fungering?

1.6 Avgrensing

Oppgaven begrenses til å bruke Verdens helseorganisasjons (WHO) definisjon av helse fordi den legger også vekt på de sosiale faktorene ved begrepet helse. Samspill med dyr kan bidra til mange mulige positive forandringer hos den enkelte, noe som gjør at å anvende hund i en terapeutisk sammenheng kan bli et vidt tema. Positive forandringer kan blant annet være økt sosiale fungering/ferdigheter, mestringsfølelse, språk og kommunikasjon samt bedring av autistiske symptomer, i tillegg til redusert stress- og aggresjonsnivå. Dette kan også forebygging av eller forbedring av psykiske lidelser, slik som angst og depresjon. De fleste tilgjengelige internasjonale forskningsartikler som er innenfor temaet tar utgangspunkt i å bruke hund eller hest i behandlingen. For å begrense oppgavens omfang og lengde, vil den ha fokus på forskningsartikler om hvordan et samspill med en hund kan fremme sosial og emosjonell fungering hos barn og unge. Oppgaven fokuserer ikke på tilrettelegging av en terapeutisk behandlingstid når en terapihund er involvert, eller generelt om dyreassistert terapi, men det nevnes kort i oppgaven.

2.0 Metode

2.1 Litteraturstudie

Metoden som er brukt i bacheloroppgaven er kvalitativ litteraturstudie. Denne metoden går ut på å samle inn data og materiale fra eksisterende kilder, slik som fagbøker, fagartikler, forskningsartikler, avisinnlegg eller andre skriftlige dokumenter. Bearbeiding av innsamlede materiale innebærer tekstanalyse, tolkning og sammenligning av ulike perspektiver, med utgangspunkt i valgt problemstilling (Aadland 2011). Dette kan gi meg en bedre forståelse av hvordan mennesker tenker og hvilke erfaringer de har med å

anvende hund i behandlingsprosessen for å fremme barn og unges sosiale og emosjonelle fungering.

For innhenting av informasjon og materiale ble litteratursøk på Oria, Proquest og Idunn anvendt. Det ble brukt søkeordene: animal- assisted therapy child* social skill* dog* social and emotional abilit* social capital social support og dyreassistert terapi, hund, barn. Det ble også brukt et PICO-skjema for å sortere søkeordene (vedlegg 1). Fra disse søkene ble det funnet forskningsartikler og relevante bøker. Andre kilder er bøkene «Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske» av Bente Berget, Elsebeth Krøger & Anne Brita Thorød (2018) og «Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer» av Aubrey H. Fine (2019), som er oversatt av Ingvill Christina Goveia. I tillegg er bøkene fra pensumlitteraturen også anvendt som kilde i oppgaven. I litteratursøket ble det ikke funnet mye norske forskningsartikler innenfor dette området.

2.2 Validitet og reliabilitet

Å ta i bruk litteraturstudie som metode betyr å innhente informasjon fra kilder som er utarbeidet av andre personer, derfor er det viktig å være kritisk ved bruk av kildene. Dette særlig på grunn av at forskning er dynamisk felt ettersom det forskes kontinuerlig. Å være kildekritisk handler om å vurdere og fastslå om det materialet som er innhentet er av relevans, samt dens gyldighet (validitet) og pålitelighet (reliabilitet) til å belyse problemstillingen som undersøkes (Dalland 2007). Materialet som er brukt i denne oppgaven er av pålitelig karakter ettersom det er brukt oppdaterte databaser for å finne frem til kildene.

2.3 Vitenskapsteori

2.3.1 Hermeneutikk

Hermeneutikk handler om å fortolke og forstå tekster, og kan slik relateres til litteraturstudie ved at formålet er å finne meningen bak et fenomen. Forståelse, helhet, deler, subjekt, objekt og sammenheng er viktige faktorer innen hermeneutikken, og som utgjør delene i den såkalte hermeneutiske spiral (Aadland 2011). Forståelsen består også av vår forforståelse, som indikerer hvilke tanker, følelser, inntrykk og kunnskap vi har om det som skal undersøkes. Den hermeneutiske spiralen er hele tiden i utvikling fordi vi veksler mellom forforståelse, tekst, tolkning og forståelse, som bidrar til at vi får en ny

tolkning og forståelse. Som redegjort ovenfor, vil vår forforståelse også endre seg etter hvert som vi får nye erfaringer, ny kunnskap og ny språkforståelse. For å få en dypere forståelse av disse delene må vi kunne se dem også i en sammenheng slikt vi får et helhetsbilde av teksten. Hermeneutikken gir oss innsikt i grunnlaget for menneskelig eksistens gjennom handling, livsytringer og språk. Dette er en viktig tilnærming å ha med seg når man jobber med mennesker (Dalland 2007).

2.3.2 Fenomenologi

Fenomenologi betyr «læren om fenomenene» og handler om det som viser seg, altså at den måten vi forholder oss til et objekt er den måten objektet trer frem for oss. Sentralt i denne vitenskapsteorien er de ulike strukturene i vår bevissthet, som fokuserer på egne erfaringer, opplevelser, tolkninger og hukommelse. Dette kan også omfatte vår forforståelse. Det som kjennetegner bevisstheten er at sansene våre rettes mot et bestemt objekt. I møte med et objekt ligger våre forventinger til objektet, som har innvirkning på hvordan vi ser, oppfatter og hva vi tenker om det bestemte objektet. Når vi sammenligner vår bevissthet og våre forventinger til objektet, gjør vi oss en refleksjon. Dette bidrar til at det skapes et helhetlig bilde av det objektet vi ser (Haugsgjerd m.fl. 2009; Aadland 2011).

3.0 Teori

3.1 Sosial helse og helsefremmende arbeid

Regjeringen i 2014 gjengir Verdens helseorganisasjon (WHO) sin definisjon av begrepet helse «(...) som en tilstand av fullstendig fysisk, psykisk og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom eller lidelser». Med bakgrunn i denne definisjonen kan det legges til grunn at god sosial helse er like viktig for menneskets opplevde livskvalitet som det å ha en god fysisk og psykisk helse. Livskvalitet er en betegnelse for hvordan mennesker opplever og vurderer eget liv, herunder hva som gleder og gir mening i livet, trygghet og deltakelse i et sosialt nettverk, kontroll over emosjonelle følelser og selvstendighet (Eknes 2000).

En ting som skiller sosial helse fra fysisk og psykisk helse, er at god sosial helse i seg selv ikke er tilstrekkelig for å sikre god livskvalitet. Sentralt for den sosiale helsen er den sosiale funksjonen, som betegner hvordan mennesker forholder seg i sosiale

sammenhenger og hvilke sosiale ferdigheter den enkelte har. Dette er ulikt fra person til person og avhengig av den sosiale situasjonen, derfor blir det vanskelig å definere sosial funksjon uten en beskrivelse av personenes forutsetninger i omgivelsene. God sosial helse kommer av gode relasjoner og et godt sosialt nettverk. Dårlig sosial helse kan føre til at personen ikke får tilstrekkelig med sosial støtte og kan videre bidra til sosial isolasjon. Helsefremmende arbeid handler i stor grad om å medvirke til at mennesker får tilstrekkelig med sosiale støtte og at sosial isolering forebygges. Helsefremmende arbeid kan brukes både på befolknings-, gruppe- og individnivå. Det overordnet målet i helsefremmende arbeid er å fokusere på at personen selv skal være deltakende i prosessen, siden dette handler om å forbedre personens livssituasjon (Owren 2011).

3.2 Sosial kapital

Sosial kapital innebærer «(...) at vi har ressurser i våre sosiale nettverk, som kommer oss til gode når vi trenger dem» (Rønning & Starrin 2009, 17). Sosial kapital har en stor betydning for menneskets helse og opplevd velvære. Forskning viser at personer med god sosial og emosjonell støtte har lavere risiko for å utvikle sykdommer, mindre dødelighet, sosial isolasjon, ensomhet og depresjon (Starrin 2009). En annen beskrivelse av sosial kapital er at det er en form for sosialt «lim» ved at det knytter mennesker sammen og er med på å skape kvalitet i samfunnet. Det gir mennesker sosiale relasjoner og en sterk følelse av støtte og tilknytning (Thorød 2018). I helse- og omsorgssektoren blir sosial kapital brukt til å «beskrive helsemessige fordeler ved å være en del av et sosialt nettverk og bidra til å forklare sosial ulikhet i helse» (Hean 2014, 74)

Det finnes forskjellige definisjoner av begrepet og den mest brukte er knyttet opp til den amerikanske statsviteren Robert D. Putnam. I hans arbeid ble sosial kapital definert på samfunnsnivå, hvor samfunn som ble ansett å ha høy sosial kapital hadde blant annet bedre velstand, større sosiale og økonomiske likheter og lavere kriminalitet enn samfunnene som hadde lavere sosial kapital. Det legges særlig vekt på et lokalsamfunn hvor folk føler seg trygge og trives med å møtes både i formelle og uformelle sammenhenger. For at et slik lokalsamfunn skal kunne bygges opp, er det viktig med gode sosiale nettverk, gjensidig tillit og støtte, felles verdier og normer, samt sosial deltakelse i samfunnsmessige forhold (Thorød 2018). Hovedgrunnet for hvordan en persons sosial kapital utvikler seg er personavhengig, men kan også til dels være arvet gjennom familiebekjentskap (Rønning & Starrin 2009).

3.2.1 Betydningen av sosial kapital for barn og unge

Sosial kapital har en betydnende rolle i et barns utvikling, fordi det er med på å avgjøre hvordan barnets sosiale relasjoner blir til. Barn og unge er en sårbar gruppe ettersom de er i starten av livet og utviklingen av deres egenskaper, identitet og tilhørighet i stor grad beror på omgivelsene. Barnet kan under noen forutsetninger utvikle seg til å bli sosialt engasjert og deltakende, men under andre forutsetninger utvikle seg i motsatt retning til sosial isolasjon. Dårlig sosial helse kan videre ha ringvirkninger ved at den fysiske og psykiske helsen også forringes. En av de viktigste relasjonene et barn har er foreldrene og den omsorgen de gir. Relasjonen kan vurderes ut ifra om familien er intakt, relasjonen mellom mor og far, og hvilken grad foreldrene deltar og involverer seg i barnets utdanning og fritid. Andre relasjoner, slik som andre familier, personer og nettverk utenfor familien, bidrar til at barnet får en positiv oppvekst (Fauske 2009). Et godt lokalsamfunn er også viktig for et barns utvikling fordi det bidrar til «trygghet og tillit i nærmiljøet, sosial kontakt og deltakelse, formelle og uformelle nettverk, samt toleranse og åpenhet» (Fauske 2009, 90).

3.3 Sosialiseringsprosessen

Barn er sosiale vesener fra fødselen av og har et stort behov for stimulering og kontakt i utviklingen av sine sosiale og emosjonelle ferdigheter. Utviklingen av disse ferdighetene vil være avgjørende for barnets personlighet, identitet og selvfølelse gjennom hele livet. Barn blir presentert inn i bestemte miljøer hvor de lærer seg hva det betyr å være sosial; holdninger, atferd og ferdigheter, samt normer og regler som gjelder for de ulike miljøene (Bunkholdt 2000). Denne prosessen omtales vanligvis som en sosialiseringsprosess. Prosessen er også viktig for at barn skal kunne få muligheten til å observere følelsesuttrykk og lære hva disse uttrykkene betyr og hva som forårsaket dem. Familie, spesielt foreldre, er den første og viktigste kilden til sosialisering. Etter hvert som barnet vokser blir det sosiale miljøet utenfor familie av større betydning for barnets sosialisering, slik som jevnaldrende barn i skolen og andre voksne personer (Bunkholdt 2000). En relasjon med fokus på tillit, forståelse og omsorg mellom barn og andre mennesker, både voksne som barn, er viktig for å styrke et barns samarbeidsvilje, motivasjon og læring (Webster-Stratton 2005).

3.4 Sosial og emosjonell kompetanse

Sosial kompetanse handler om de holdninger, ferdigheter og atferd som blir brukt til å kunne kommunisere og samhandle med andre på en positiv måte. *Emosjonell kompetanse* handler om evnen til å gjenkjenne, beskrive og regulere følelser. Emosjon er forskjellige typer for følelser, for eksempel sinne, glede, frykt og engstelse. Den sosiale og emosjonelle utviklingen henger tett sammen. For at et barn skal få en god sosial utvikling så vil det være viktig at barnet også har en god emosjonell utvikling. For eksempel kan barn vanligvis være flinke til å beskrive følelser og snakke om hvordan disse følelsene påvirker dem i en alder av 3-4 år. (Bunkholdt 2000). Utviklingen av barns sosiale og emosjonelle kompetanse skjer gjennom hele livet og vil være ulikt fra barn til barn. Dette har med at barn lever i ulike omgivelser og at graden av omsorg og oppdragelse er ulik. Videre vil den enkeltes biologiske forutsetninger, livshistorie, utviklingsfase og sykdomssituasjon være avgjørende for utviklingen (Eide & Eide 2007).

3.4.1 Foreldrestil

Foreldre har gjerne forskjellige holdninger på hvordan barn skal bli oppdratt. Bunkholdt (2000) refererer til Fischer og Lazerson (1984) sin illustrasjon av foreldrestil som har to hoveddimensjoner; *kjærlig-fiendtlig* og *restriktiv-permissiv*. Innenfor disse to dimensjonene er det ulike typer atferd. Kjærlig-kategorien har foreldre som er varme, beskyttende og aksepterende, mens fiendtlig-kategoriene har foreldre som kan oppfattes som avvisende, likegyldig og fjern. I restriktiv-kategorien omfattes foreldre som er dominerende, mens i permissiv-kategorien gir foreldre mer frihet.

De ulike holdningene og varierende atferd kan kombineres på forskjellige måter hos den enkelte foreldre. For eksempel kan foreldre som er varme og kjærlige være overbeskyttende ved å være strenge og begrense barns kontakt med omverdenen og selvutvikling. Dette kan føre til at barnet blir engstelig og passiv. Hvis varme og kjærlig foreldrestil kombineres med permissiv atferd, kan det føre til at barnet får for mye frihet av sine foreldre. For få grenser kan gjør at barn blir utrygge fordi de ikke vet hvem eller hva de skal forholde seg til. Foreldre som er på den fiendtlige siden kombinert med dominans er gjerne foreldre som gir lite ros og oppmuntring, og som heller mer i retningen av kritisering og undervurdering. Omsorgssvikt eller mishandling oppstår ofte ved at fiendtlighet kombineres med likegyldighet eller avvisning. Slike barn opplever at de ikke får den omsorgen, støtten og hjelpen de trenger fra de voksne og kan bidra til at barnet

ikke stoler på andre voksne og blir underkastende, passiv eller trassige ovenfor andre mennesker (Bunkholdt 2000; Webster-Stratton 2005). Barn har derfor behov av omsorgsfulle personer og trygge omgivelser for at de skal få en følelse av tilhørighet, tilknytning og trygghet (Eide & Eide 2007).

3.4.2 Årsaker til redusert sosial og emosjonell kompetanse

Uforutsigbare hendelser kan oppstå underveis i barn og unges liv, som kan gjøre at barnet unnviker sosiale situasjoner. Det som kan oppstå er blant annet sykdom, ulykke og skilsmisse. Barn som opplever slike hendelser kan bli redde, usikre og engstelige. Rutiner brytes, faste holdepunkter forsvinner, det blir nye omgivelser, og tap av relasjoner kan være overveldende for mange barn. En slik situasjon kan bli vanskelig for barnet å håndtere blant annet fordi barn og unge har mindre kunnskap og livserfaringer enn voksne (Bunkholdt 2000; Eide & Eide 2007). Det kan også være at barn har negative erfaringer med voksne, slik som mishandling eller overgrep, eller at foreldre har egne problemer som må håndteres og at det derfor går utover tilfredsstillingen av barnets behov. Andre årsaker til redusert kompetanse kan være ulike utviklingsmessige, nevrologiske eller biologiske problemer. I slike tilfeller blir det vanskeligere for barnet å beholde fokus, høre etter og følge instruksjoner, og forstå andres intensjoner (Webster-Stratton 2005). Barn med autisme og psykisk utviklingshemming kjennetegnes med blant annet svikt i sosial fungering, noe som gjør at de deltar mindre i sosiale aktiviteter. De har også vanskeligheter med å uttrykke og regulere sine egne følelser, har gjerne redusert språkevne samt problemer med å forstå andres sosiale signaler (Melgård 2000; Duvold & Sponheim 2002). Barn med ADHD kjennetegnes ved hyperaktivitet, vansker med impulskontroll og uoppmerksomme. De kan da blant annet ha vanske med å regulere følelser, utvise manglende empati, samt finne det utfordrende å vente å tur i aktivitetssituasjoner. Dette gjør at andre barn kan finne det vanskelig å være sammen med barn som har ADHD og trekker seg derfor unna. Barn med ADHD kan også reagere med å trekke seg unna fra sosiale situasjoner (Webster-Stratton 2005). På den måten er det flere faktorer som kan bidra til at barn med ADHD har vansker med å få og beholde vennskap. «Felleskap handler gjerne like mye om eksklusjon som om inklusjon, der mennesker identifiserer seg ut fra sosiale grenser som skiller «dem» (ikke vårt felleskap) fra «oss» (vårt felleskap)» (Arkow 2019, 79).

Barn og unge som har opplevd uforutsigbare hendelser kan lettere utvikle psykiske lidelser, slik som depresjon og sosial angst. Det som kjennetegner depresjon er generell

nedstemthet, altså av at personen ikke lenger gleder seg over ting, som har gitt glede før, og at personen opplever livet som meningsløst. Depresjon er noe annet enn det å være deprimert. Uttrykket «deprimert» betegner vanligvis en følelse av nedstemthet og mismot, men er som regel kortvarig. En depresjon er gjerne av lengre varighet og går utover både menneskets følelsesliv og psykiske tilstand (Eknes 2000).

Sosial angst er en av mange former for angst og angstlidelser. Noen kjennetegn på sosial angst er at personen er redd for å bli negativt vurdert av andre, som gjør at de unngår sosiale situasjoner. Videre kjennetegnes det også av at personen undervurderer egne ressurser og framhever svake sider. Dette hindrer dem fra å ta del i viktige ting i livet som betyr noe for dem. For mange med sosial angst er øyekontakt med andre noe av det vanskeligste, og de ser ofte ned når de møter på andre mennesker. Angst og depresjon er noe gjerne overlapper, derfor opplever en del mennesker å ha begge samtidig eller med korte mellomrom. Svært mange mennesker opplever å være deprimerte eller å ha angst i løpet av livet, men i hvor stor grad depresjonen eller angsten påvirker livet til mennesket vil derimot variere stort (Eknes 2000).

3.5 Menneskets blikk

Et gammelt ordtak lyder slik: «øynene er sjelens speil». Øynene har en stor betydning for kommunikasjonen mennesker imellom fordi de formidler mye om oss selv; holdninger, følelser og hvor oppmerksomheten for den andre ligger, samt hvordan andre ser oss. Å bli sett av en annens blikk er noe som kjennetegnes ved at man opplever å bli sett og forstått, men det er måten øynene uttrykker seg på som viser hva man egentlig føler (Eide & Eide 2007). Et blikk kan oppleves som en «vurdering» og kan frembringe ulike følelser og reaksjoner, både positive og negative. Blikk kan oppleves positivt ved at personen får en følelse av å bli sett og tenkt på. Det gir oss en bekreftelse på virkeligheten og vår identitet. Blikk kan også oppleves negativt ved at man føler seg usikker på hva den andre tenker om oss. Det gjør oss forlegen og engstelige, som videre kan være med på å forårsake problematiske atferds-fenomener. Det å bli sett av andre gjør at man blir utsett for å bli «vurdert» av den andre og som kan bli beskrevet som ontologisk relevante blikk (Grelland 2018). Ontologi er læren om virkeligheten, altså det som eksisterer og ikke, og hvordan det former seg (Aadland 2011).

3.6 Samspillet mellom mennesker og dyr

3.6.1 Kort historie

Dyr og mennesker har eksistert i hverandres nærvær i tusenvis av år, og relasjonen som dannes står sentralt i utviklingen av artene og verden (Berget, Krøger & Thorød 2018). Før i tiden ble dyr sett på som mystiske, hellige, farlige og som byttedyr. I dag fungerer de som nyttedyr, kjæledyr, en venn, familiemedlem samt som samarbeidspartner, støttespiller og medterapeut (Berget, Krøger & Thorød 2018; Fine, Tedeschi & Elvove 2019). I de senere år har fagfeltet for dyr-menneske-interaksjon fått et nytt lys. Fokuset har gått fra å handle om misforståtte relasjoner til å bli et viktig fagfelt for kontakt med ville dyr, kjæledyrhold og dyreassistert terapi (Fine, Tedeschi & Elvove 2019). Ifølge *International Association of Human-Animal Interaction Organizations* (2014) er dyreassistert terapi (DAT) en målrettet, planlagt og strukturert terapeutisk intervensjon som blir utført av fagpersoner innen helse, utdanning og omsorgstjenester. DAT fokuserer på å styrke et menneskets fysiske, kognitive, atferdsmessige og/eller sosiale-emosjonell fungering.

Fagfeltet dyreassistert terapi fikk stor oppmerksomhet i 1960-70 årene av Boris Levison, Samuel Corson og Elizabeth O' Leary Corson. De ble sett på som den moderne tids grunnleggere av dyreassistert terapi (DAT). De oppdaget at en hunds nærvær kunne forbedre terapeutiske relasjoner og miljøer. Levison, som jobbet som barnepsykolog fra 1950-årene av, oppdaget at barn som ikke snakket i behandlingstidene, begynte å snakke med hunden hans istedenfor. På bakgrunn av dette dannet han en hypotese om at det kunne ha positiv effekt å bruke hund i behandling for å fremme kommunikasjon mellom pasient og terapeut. I 1970-årene ble Samuel og Elizabeth Corson sett på som noen av de første forskerne som gjennomførte empiriske studier av hundeassistert intervensjoner ved Ohio State University. I studiene deres brukte de hund i behandlingsprogrammene med pasienter ved Upham Hall Psychiatric Hospital. De fant blant annet ut at det var lettere for pasientene å kommunisere når de fikk samhandle med hundene (Fine, Tedeschi & Elvove 2019).

3.7 Fire potensielt positive effekter av å ha kjæledyr

Hart & Yamamoto (2019) beskriver fire potensielt positive effekter kjæledyr kan ha for menneskers helse og livskvalitet. *For det første* er det tenkelig at kjæledyr kan forhindre at funksjonshemming eller sykdom forverre seg. Dette fordi de fleste menneske setter pris på den sosiale støtten og selskapet som dyr gir dem. Man kan altså anta at selskap fra dyr kan redusere sjansen for eller alvorlighetsgraden av sykdom.

For det andre kan de fungere som en sosial støttespiller som er tilstede til enhver tid, og som bidrar til sosial kontakt, støtte, varsel, trøst, og underholdning (Carlisle 2012, 2014; Hart & Yamamoto 2019). Mennesker som har opplevd lidelse eller nederlag i løpet av livet er mer sårbar for å føle seg ensomme og deprimerede. Depresjon og fravær av sosial støtte øker videre risikoen for at menneskets livskvalitet forringes ved for eksempel svekket immunsystem. Kjæledyrene, særlig hunder, antas å ha lindrende- eller forebyggende effekt mot depresjon, stress og angst (Hart & Yamamoto 2019). Barn med autisme har for eksempel vist å ha utbytte av familiehund ettersom de opplever å finne vennskap, ubetinget kjærlighet, stressavlastning og en mulighet for læring og ansvar ved å ha hund (Carlisle 2012). For å unngå at atferdsproblemer hos dyr skal oppstå vil det blant annet være viktig at mennesker behandler dem med respekt og empati (Hart & Yamamoto 2019).

Den tredje mulige effekten som kjæledyr kan ha er å motivere mennesker til konsentrasjon, engasjere og læring. En mor med et barn med autisme opplevde for eksempel at det ble lettere å motivere barnet til å dra på en sosial aktivitet når det skulle være en terapihund til stede. Barnet med autisme ble også mer oppmerksom på oppgavene og mer mottakelig for instruksjoner og tilbakemeldinger (Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley 2012). I en studie av Martin & Farnum (2002) ble det sett på hvordan dyreassistert terapi påvirket barn mellom 3-13 år, med ulike utviklingsforstyrrelser, sin atferd og det sosiale språket med en presentasjon mellom en levende hund, en ball og en kosebamsehund. Det de fant ut var at barn ble gladere når de ikke samhandle med den levende hunden enn ballen og kosebamsen. Interaksjonen med den levende hunden gjorde at barna flirte og lekte mer ved at de fikk mer energi. Barna utviste også bedre konsentrasjon ved at de hadde fokus på den levende hunden og ikke på andre ting. Carlisle (2012, 2014) undersøkte om familier med hund hadde noen effekt på barn med autisme sin tilknytning og sosiale fungering. Dette til forskjell fra familier uten hund. Studien økt sosial fungering

hos barn med autisme i de familier som hadde hund kontra de som ikke hadde. 92 % av foreldrene som deltok i studiet opplevde at barna hadde en sterk tilknytning til hunden. Jo lengre barnet levde hunden, desto bedre ble deres sosiale fungering og de utviste mindre problematferd. I en annen studie av Fung & Leung (2014) ble det vist at barn med autisme som hadde interaksjon med en levende hund fikk økt verbal kompetanse (verbal språkbruk). Dette til sammenlikning med en annen gruppe som hadde interaksjon med en kosebamse-hund. Barnegruppen som hadde interaksjon med levende hund ga for øvrig også uttrykk for at de ville være sammen med terapihunden og husker bedre minnene de hadde sammen med den. I en nyere studie av Grigore & Bazgan (2017) ble det vist at barn med autisme som hadde interaksjon med en valp, økte sin sosiale atferd og samspill med voksne ved at de sjeldnere nektet å få en klem, de gråt mindre og smilte mer. Videre viste studien at de fikk bedre emosjonsregulering, bedre emosjonell uttrykksevne, samt bedre ferdigheter i å tolke andres emosjonelle uttrykk.

Den fjerde og siste potensielle effekten et dyr kan ha, er en beroligende effekt. Dette innebærer hvordan dyr kan være en støttespiller (Hart & Yamamoto 2019). For mange oppleves det enklere å være sammen med dyr enn mennesker. Dyr oppleves som noe helt naturlig fordi de gir en følelse av indre ro når man er i nærkontakt med dem (Sollesnes 2018). Schuck, Johnson, Abdullah, Stehli, Fine og Lakes (2018) gjennomførte en studie av hvilken betydende rolle dyr har for barn med ADHDs selvtillit, atferdsmessige oppførsel og deres sosiale ferdigheter. 88 barn mellom 7-9 år og deres foreldre deltok på to behandlingsmetoder for utredning av kognitiv atferd. En gruppe med terapihund og en uten. Gruppen med terapihund fikk større forbedring på alle de overnevnte utslagsmålene. Dette til sammenlikning med gruppen uten terapihund. Det ble også observert at gruppen med terapihund reagerte mer positivt på de umiddelbare og non-verbale tilbakemeldingene som terapihunden gav til sammenlikning med den andre gruppen. Foreldre opplevde også at det var lettere å snakke med barna om intervensjonsøktene ved å snakke om dyret istedenfor innholdet av øktene alene.

3.8 Hund som sosial katalysator for terapi

En terapihund er en hund som er godt trent til å hjelpe og være rundt mennesker. De skal være snille, rolige, lydige, like å bli klappet og holdt rundt samt ikke bite eller bjeffe (Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013). Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley (2012) viser til Kruger & Serpell (2010) og framhever at terapihunder er privateide kjæledyr med

begrenset tilgang til offentlige steder. Phil Arkow (2019) henviser til Lisa Wood og hennes kollegaer resultater fra spørreundersøkelser gjennomført i 2005, 2007, 2009, 2011 og 2013. Studiene utforsket hvilken betydende rolle hunden har når mennesker er ute og lufter dem. Resultatene viste at kjæledyr fungerte som katalysatorer for kommunikasjon, tillit, bytting av tjenester og økt følelse av fellesskap. Å ha et kjæledyr har for mange mennesker en positiv effekt, slik som samfunnsengasjement, oppfatning av vennlighet av andre og økt selvtillit og frivillig arbeid samt deltakelse i skolen og andre sosiale aktiviteter. Kjæledyr er en viktig kilde til sosial støtte (Hart & Yamamoto 2019).

Barns oppmerksomhet er videre ofte skiftende, og det kan være vanskelig for dem å beholde konsentrasjonen. Dette gjør at det blir vanskelig på forhånd å vite hvor det enkelte barnet sin oppmerksomhet ligger hen, og som videre gjør det vanskelig å vite hva de trenger av støtte og hjelp. Å få et barns tillit er noe som må jobbes mot, ettersom barn ofte kan føle usikkerhet rundt fremmede personer. Tillit handler i hovedsak om at mennesker er åpne, respekterer og stoler på hverandre til en slik grad at nærværet av hverandre oppleves som trygt (Eide & Eide 2007). For at relasjonsbygging mellom barn og terapeut skal være god og langsiktig er tillit en sentral faktor i denne relasjonsprosessen (Endresen 2014). Usikkerhet gjør det vanskelig for et barn å åpne seg. Et barns tanker og følelser er ofte uklare og mange holder disse for seg selv. Det å rette barns oppmerksomhet over på noe annet, som barnet interesserer seg for, kan være til hjelp for å få barnet til å åpne seg (Eide & Eide 2007).

I en studie av Fung (2015) ble det vist at et barn med autisme tok mer kontakt, spurte spørsmål, hadde felles fokus og fulgte instruksene til terapeuten bedre når terapihunden var til stede. Videre ble også barnets isolerende atferd sterkt redusert ved interaksjonen med terapihunden. Det ble også observert at barnets sosiale oppførsel var lavere når hovedfokuset var på interaksjonen mellom barnet og terapeuten, og der terapihunden var i bakgrunnen. Grandgeorge, Gautier, Brugailières m.fl. (2017) undersøkte om «sosial rivalisering» var av betydning for oppmerksomheten til barn med autisme. Dette ved at terapeuten fokuserte på interaksjonen mellom barnet og terapihund og når terapeuten fokuserte på terapihunden alene. Når terapeuten hadde fokus på hunden og ikke barnet, enten ved kontakt (klapping) eller ved kommando (sitte eller bli), økte barnets visuelle oppmerksomhet ved at det utviste empati og gjenkjente båndet mellom terapeuten og terapihunden. Dernest forsøkte barnet bli delaktig i interaksjonen. Barna ble mer bevisste

på deres levende og ikke-levende miljø, samt orienterte seg mer mot interaksjonen mellom terapeuten og terapihunden. Tilsvarende ble ikke observert når terapeuten fokuserte på interaksjonen mellom barnet og terapihunden, ettersom sosial rivalisering og felles oppmerksomhet var fraværende. Videre viser den «sosiale rivaliseringen» at barn med autisme som var eldre enn den andre gruppen med barn (disse barna var 13 år) utløste en felles oppmerksomhet mot terapeuten, og som handlet mest om terapihunden og hundeleker/-godteri.

Hunder er kjent for å være ivrige i å hilse på fremmende. Ifølge Andersen (2018) er denne ivrige «velkomsten» en forventning hunden har til personen om å bli klappet og kost med. Hun nevner også at hunder ikke har noen fordommer eller tanker om hva som vil skje etter at terapitimen er over. I en terapeutisk behandling kan en hund være et supplerende element i timen. For barn kan det være skummelt og stressende å snakke med en voksen person alene. Ved å ha et dyr som medhjelper kan det bidra til at barnet retter oppmerksomheten mot dyret og det opplever da miljøet som mer beroligende og trygt. Dyr kan også bli brukt for å regulere det emosjonelle klimaet. Terapeutisk behandling kan oppleves både vanskelig og ubehagelig for barn. De har således godt av både trøst og oppmuntring. Det å ha et dyr i nærhet, som barnet kan klappe og samhandle med, gir fysisk støtte, har beroligende effekt og gir barnet til å tro på seg (Andersen 2018; Fine 2019). Barnets humør blir bedre og bidrar til smil og latter. Negativ sosiale oppførsel hos et barn med autisme ble redusert når smilene til barnet økte (Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013). Barn kan oppleve at det blir enklere å ta kontakt med en terapeut når terapihunden er tilstede, ettersom terapihundens nærvær kan skape en felles forbindelse i samtale samt vekke tillitsforhold mellom barnet og terapeuten. Terapitimen kan også oppleves positivt med hund tilstede og bidra til at barn ser frem til neste møtepunkt for å samhandle med terapihunden igjen (Fine 2019). Selv om terapihunder kan gi en positiv effekt på barns sosiale interaksjon, så må det understrekes at hunden bare er et supplerende hjelpemiddel for å oppnå målet i behandlingen (Fung & Leung 2014).

3.9 Dyrets blikk

Som med mennesker, så føler også dyr glede, sorg, engstelighet og sinne ovenfor andre dyr og mennesker. Et dyr vil alltid se en motpart i øynene, men uten å vurdere den andre, slik som mennesker gjør (Grelland 2018). Uansett hvilket humør vi mennesker er i, så vil dyr som oftest komme bort til oss med et «glad og smilende kroppsspråk». Dette er fordi dyr

alltid blir glad for å se eieren og andre mennesker (Sollesnes 2018). Dyr kan gi oss noe som mennesker ikke kan. Det er at blikket deres gir oss en opplevelse av at ingenting står på spill, noe som gir mennesker en form for trygghet. I spesielt vanskelige situasjoner kan dette blikket ha en stor betydning. Det blikket og hvordan dyr «vurderer» oss blir gjerne kalt for ontologisk irrelevant blick (Grelland 2018). Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. (2013) viste hvordan et barn med autisme utviste betydelig økning i øyekontakt, samt kommunikasjon med moren sin og terapeuten når barnet fikk samhandle med terapihunden.

Et barn med autisme viste betydelig økning i øyekontakt, samt kommunikasjon med moren sin og terapeuten når barnet fikk samhandle med en terapihund. Samtalen mellom dem var om hunden. Sollesnes (2018) henviser til sin masterstudie «Grønn omsorg i Agder, møter med ungdom som deltar i Inn på tunet» fra 2013 der ungdommer som deltok følte at dyrene ikke dømte eller så ned på dem, men var den «vennen» som alltid var like glad for å se dem. Dyrene ga ungdommene livsglede og reduserte følelsen av ensomheten. Inn på tunet, også kjent som «Grønn omsorg», er et tilrettelagt og kvalitetssikret velferdstjeneste der gårder rundt omkring i Norge tilbyr ulike aktiviteter sammen med dyr og er ment for ulike brukergrupper. Tjenesten skal bidra til økt opplevelse av mestring, utvikling og trivsel (Kismul & Kogstad 2018).

3.10 Mulige ulemper med hundehold

Å omgås dyr kan påvirke enkeltmenneskets sosiale fungering og helse i en positiv retning, men det har også blitt debattert hvilke negative konsekvenser hunder kan ha for samfunnet, som for eksempel bråk, avfall i form av hundebæsj, overpopulasjon, dyrebitt og kostnader. I et samfunn hvor det for eksempel finnes et stort antall hjemløse, aggressive og mishandlet dyr kan nærværet av dyr også ha en motsatt effekt. Hunder kan være en faktor som skape både frykt og irritasjon mellom mennesker, noe som videre kan medføre sosial distansering og lavere sosial kapital (Arkow 2019).

Med å ha hund tilkommer stort ansvar både økonomisk, tid og omsorgsmessig. Dyr har rettmessige behov som skal dekkes, slik som nok fôr, godt stell og time hos veterinæren. Hold av hund kan også begrense reiser og andre familieordninger (Carlisle 2012; Arkow 2019). Å ha kontroll over kostnadene samt å gi hunden god omsorg viser at dyreeieren tar vare på hunden på en ansvarlig og forsvarlig måte (Arkow 2019). En familie kan ha dette

under kontroll, men likevel velge å ikke anskaffe seg hund. Bakgrunnen for det kan være både allergi, at de misliker hunder på grunn av dårlige erfaringer eller at de simpelthen er redd for hunder (Carlisle 2012, 2014).

Barn som er oppvokst med eller har blitt eksponert for en rekke dyremishandlinger kan selv komme til å utøve vold, samt utvise lite empati ovenfor dyr senere i livet (Arkow 2019). Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley (2012) referer til Wilkes (2009) som viser hvordan aggressive barn forsøkte å skade terapihunden under samhandlingen med den. Dyr som blir mishandlet, eller som har opplevd å bli mishandlet kan bli mistenksomme og redde for å ta kontakt med eieren og andre mennesker. Et annet eksempel er hunder som blir aggressive eller kampvillig i møte med andre mennesker eller andre hunder. Noen dyreeiere har hund for å sikre trygghet og beskyttelse fra andre. Dette ser man typisk hos personer som oppholder seg i miljøet knyttet til rus og kriminalitet (Thorød 2018). Aggressive hunder kan utgjøre en fare både seg selv og andre. Av den grunn er det forbudt å trene eller avle på aggressive egenskaper hos hunder i Norge (Hundeloven 2003, §19). Noen barn kan bli svært opptatt av et dyr og det til en slik grad at det går utover andre gjøremål. Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley (2012) viste for eksempel at et barn med autisme var mer interessert i aktiviteter hvor en terapihund var med. I aktiviteter hvor terapihunden var på sidelinjen sprang barnet bort til hunden for å klappe den istedenfor å utføre aktiviteten. Barnet ville heller ikke starte på en aktivitet uten at terapihunden var tilstede i lokalet. Et annet funn var også at barnet ble overbeskyttende ovenfor terapihunden. Han lot ikke andre barn komme i nærheten av seg selv og terapihunden, noe som igjen førte til negativ sosial interaksjon med andre barn. Det kan tenkes at gjentagende negativ sosial interaksjon med andre barn vil kunne føre til sosial eksklusjon og isolasjon.

4.0 Drøfting

Barn og unge har et stort behov for stimulering og kontakt for å utvikle sosial og emosjonell kompetanse (Bunkholdt 2000). Dersom barnet ikke får tilfredsstilt disse behovene kan det bidra til manglende sosial støtte, noe som videre kan gi en sårbarhet for å utvikle psykiske lidelser som angst og depresjon. Barn kan også vansker med å forstå og/eller tolke egne eller andres emosjoner. Sosial helse og sosial kapital spiller en viktig rolle i barns liv og henger tett sammen med barns sosiale og emosjonell utvikling (Rønning & Starrin 2009; Owren 2011). Det kan sies at sosiale helse blir definert som det individuelle egenskapene, mens sosial kapital blir definert som felleskapet i kontakt med andre mennesker. Her kan det trekkes likhetstrekk mellom sosial og emosjonell kompetanse, og sosial helse og sosial kapital fordi alle vil ha en stor betydning for hvordan barnet forholder seg til andre mennesker i fremtiden, samt hvordan barnet mestrer hverdagens utfordringer og daglige gjøremål. Alle sier noe om «å samhandle med den andre» ved at både sosial helse og sosial kompetanse handler om sosiale ferdigheter, men man må også ha den emosjonelle kompetansen intakt for å kunne forstå ulike emosjoner i møte med andre, i en sosial kapital. God sosial helse kommer av gode relasjoner og et godt sosialt nettverk (Owren 2011). For at et barn skal kunne utvikle god sosial og emosjonell kompetanse, må altså barnet samhandle med andre mennesker. Dette både for å kunne forstå og tolke, samt lære hva som er akseptabel atferd og holdninger. Med hensyn til at barn og unge lever i ulike omgivelser, vil det være store variasjoner i graden av omsorg og oppdragelse, biologiske forutsetninger, utviklingsfase og sykdomssituasjon. Å være omringet av omsorgsfulle personer og trygge omgivelser er viktig for barnet skal få en følelse av tilhørighet, tilknytning og trygghet. Samt at relasjonen mellom barnet og det andre mennesket baserer seg på gjensidig tillit, støtte, trivsel og sosial deltakelse (Eide & Eide 2007; Thorød 2018).

Hunder blir gjerne betraktet som «menneskets beste venn» ved at de er sosiale, oppmuntrende, motiverende og støttende. Hundeeiere tilbringer for eksempel mer tid ute, noe som bidrar til å øke sjansen for sosial interaksjon med fremmede og til å samhandle med disse (Arkow 2019). Det vil si at mennesker som har hund kan føle at de er nødt til å gå ut fordi hunden trenger å luftes og for å gjøre fra seg. Fremmede personer går gjerne bort for å hilse på hunden fordi den ser både vennlig og søt ut. Dersom barn har en hund, så kan det hjelpe deres sosiale og emosjonelle fungering ved at det øker sjansen for at det

oppstår en samtale mellom et barn og en annen person. Det å snakke med et barn om noe det interessere seg for, som for eksempel egen hund, vil også bidra til at sosial interaksjon oppstår.

Det hevdes at mennesker får en følelse av indre ro i nærkontakt med dyr (Sollesnes 2018). Et eksempel på det kan være når et barn kommer hjem fra skolen, så kommer hunden med logrende hale, hopper opp og slikker barnet i ansiktet. Barnet kan da bli veldig glad for den varme velkomsten og det gode selskapet. Dersom barnet har hatt en dårlig dag på skolen, så kan han føle seg oppgitt og nedstemt. Hunden vil fortsatt møte barnet på den samme likeglade måten, uavhengig av barnets humør. I overnevnte tilfelle vil hunden kunne bidra til at barnet roer seg ned og opplever støtte og trøst. Et annet eksempel er erfaringene som så langt har vist seg etter utbruddet av covid-19. Permittering og sosial isolasjon i form av hjemme-karantene har mellom annet resultert i at mange opplever plager som kjedsomhet, ensomhet, engstelighet og rastløshet. Til sammenligning fra mars og april i 2019 og samme periode i 2020 ble det en økning i antall ID-merkede katter opp imot ni prosent og hunder opp imot seks prosent. Det har vist at anskaffelse av kjæledyr har økt betydelig under pandemien (Thomassen & Hussain 2020, nrk.no). Dette kan ses i lys av Hart & Yamamoto (2019) sin teori om potensielle positive effekter av å ha kjæledyr. Kjæledyrene er sosiale støttespiller, de motiverer, aktiviserer og beroliger mennesker i en vanskelig situasjon. Det kan derfor tenkes at kjæledyr virker forebyggende og helsefremmende for mennesker som er sosialt isolert.

Summert kan det å ha en hund bidra til at barn lettere kommer seg ut døren og i kontakt med andre, noe som igjen kan bidra til at de utvikler sosial og emosjonell kompetanse. I tråd med oppgavens problemstilling blir spørsmålet videre; *kan et samspill med hund være med på å fremme barn og unges sosiale fungering i en terapeutisk sammenheng?* Barn kan ofte bli usikre rundt fremmede voksne personer og kan oppleve det som skummelt og stressende å snakke med dem. Enkelte barn har også negative erfaringer med å samhandle med voksne, noe som kan bidra til at de har vansker for å åpne seg. For en terapeut vil det derfor være viktig å fokusere på å bygge en god relasjon til barnet. Dette kan likevel bli utfordrende, så en hund kan være et supplerende element i en terapeutisk behandlingsprosess (Andersen 2018).

På den ene siden kan en terapihunds nærvær kan skape en forbindelse i samtalen samt et tillitsforhold mellom barn og terapeut (Andersen 2018; Fine 2019). Ifølge Eide & Eide (2007) kan det hjelpe å rette barnets oppmerksomhet over på noe annet, gjerne noe som barn interesserer seg for, for lettere å føre samtale. I denne sammenheng rette barnets oppmerksomhet mot terapihunden og ikke mot terapeuten. Det å rette barnets oppmerksomhet over på terapihunden vil kunne bidra til at barnet opplever behandlingssituasjonen som mindre stressende og barnet føler seg dertil trygg. Det blir da lettere for barnet å uttrykke tanker og følelser ovenfor terapeuten. Barnet kan få en opplevelse av at hunden er en god støttespiller som oppmuntrer og beroliger under den terapeutiske timen (Carlisle 2012, 2014; Andersen 2018; Fine 2019; Hart & Yamamoto 2019). Å la barnet rette oppmerksomheten sin på terapihunden vil også indikere at barnet får blikkontakt med terapihunden. Barn og unge med svikt i de sosiale og emosjonelle ferdigheter kan ha vansker med å ta kontakt og se på terapeuten. I de tilfeller hvor barnet også har utviklet sosial angst, så oppleves det å ha øyekontakt som svært vanskelig (Eknes 2000). Dette kan være fordi et menneskeblikk kan oppleves som en «vurdering» og noe som kan få fram provosere ulike følelser og reaksjoner. I motsetning til menneskeblikket, så vil ikke et blikk fra en hund gi den samme opplevelsen av å bli «vurdert» (Grelland 2018). En terapihund har ikke verbalt språk, noe som kan være bakgrunnen for at det sjeldent oppstår konflikter mellom mennesker og dyr (Hart & Yamamoto 2019). I en undersøkelse av Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. (2013) ble det vist en betydelig økning i øyekontakt og kommunikasjon mellom barnet og terapeuten når barnet fikk samhandle med en terapihund. Av den grunn er det tenkelig at samhandling med hund i terapi kan bidra til å fremme barns sosiale og emosjonelle fungering.

I fenomenologien handler dette om vår bevissthet. Når vi blir bevisste mot et objekt arbeider sansene våre med å danne et helhetlig bilde av det objektet vi ser, tenker eller forestiller oss. Bevisstheten er noe «som særpreger mennesker og skiller det fra planter og dyr» (Haugsgjerd m.fl. 2009, 243). Dette viser til at en terapihund kan få barnet til å få en følelse av at ingenting står på spill og at det ikke er skummelt å ta kontakt med terapeuten. Samt at terapihunden kan gjør at barnet «glemmer» hva som var hovedgrunnen til at barnet er i denne terapitimen, siden terapihunden kan ha en beroligende effekt. I tillegg til at barnet kan oppleve å møte terapihunden som en varm velkomst. Dermed kan dette gi barnet en form for trygghet og livsglede (Sollesnes 2018). Grelland (2018) beskriver menneskeblikket som ontologisk relevant og dyreblikket som ontologisk irrelevant.

Ontologi er læren om virkeligheten, altså det som eksisterer og ikke, og hvordan det former seg (Aadland 2011). Det kan bety at når terapeuten møter og ser på barnet, så vet terapeuten hvorfor barnet er der, samt hvilke forutsetninger og behov barnet har. Det kan bidra til positivt i arbeidet med å danne en god relasjon. For barn kan det være at de ikke vet hva en terapibehandling kan tilby dem og at de kan fantasere hva terapeuten tenker om dem. For hunden kan det være at den ikke ser på sin med-hjelpende hånd i terapibehandlingen som en jobb, men som en normal dag hvor den får møte nye mennesker, få kos og godbiter, og leketid. Det kan være fordi hunder ikke har noen fordommer eller tanker om hva som vil skje etter at terapitimen er over (Andersen 2018). Dette kan også ses i lys av George Herbert Meads (1863-1931) teori om symbolsk interaksjonisme, også kalt for speilingsteori. Symbolsk interaksjonisme fokuserer på den symbolske meningen som oppstår i samhandling mellom to individer. Det handler om at mennesker speiler seg i hverandres verbale signaler, kroppsholdninger og tilbakemeldinger som vil utvikle den enkeltes virkelighetsoppfatning og selvopplevelse. Eksempel på det er hvordan hvert enkelt menneske opplever sin egen tilstedeværelser og hva det mennesket tror andre tenker om dem (Snoek & Engedal 2008). I denne sammenheng kan en terapihund være et symbol på trygghet, indre ro, stressavlastning og en virkelighetsoppfatning av at terapitimen ikke er så skummelt likevel. Terapihunden kan også gi barnet en god selvopplevelse ved at barnet får troen på seg selv til å kunne utføre oppgaver i terapitimen, samt mulighet til å lære å ta ansvar (Carlisle 2012). Et annet symbol som en terapihund kan ha er at barnet får en opplevelse av at det blir bedre på å samhandle med andre mennesker, og at det er noe som er oppnåelig.

For det andre kan et samspill med en terapihund kan bidra til at barnet blir mer oppmerksom og konsentrert på oppgavene i terapitimen og på interaksjonen mellom terapeuten og terapihunden ved at de tar mer kontakt. Barna blir også mer mottakelig for de verbale instruksene og tilbakemeldinger som blir gitt, samt at barnet kan få bedre kontroll over følelser og muligheten til å forstå emosjonelle uttrykksevne (Martin & Farnum 2002; Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013; Fung 2015; Grandgeorge, Gautier, Brugailières m.fl. 2017; Grigore & Bazgan 2017; Schuck, Johnson, Abdullah, Stehli, Fine og Lakes 2018). Dermed kan dette være med på å fremme barn og unges sosiale og emosjonelle fungering ved at de følger og fokuserer mer på signalene, slik som kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Terapihund kan også motivere barn til å ville dra til behandling ettersom de får en positiv opplevelse av å samhandle med hunden, som igjen

vil motivere til gjentagelse (Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley 2012; Fine 2019; Hart & Yamaoto 2019). Barnet vil på bakgrunn av dette kunne få en kontinuerlig utvikling av de sosiale og emosjonelle ferdighetene, fordi barnet selv er motivert for å fortsette å dra i terapi. Undersøkelser har vist at barn har mer positiv effekt av å samhandle med en levende hund enn en kosebamse-hund eller andre gjenstander. Barna ble mer glad, leken, hadde mer energi, og den verbale kompetansen og kommunikasjon økte når barnet fikk samhandle med terapihunden (Martin & Farnum 2002; Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013; Carlisle 2012, 2014; Fung & Leung 2014; Schuck, Johnson, Abdullah, Stehli, Fine og Lakes 2018). Dette viser til at en levende hund gir en sosial respons på barnas atferd og kan ha en mer virkningsfull effekt for å engasjere og motivere barnet under terapibehandlingen, noe en kosebamse-hunden ikke gjør.

Med bakgrunn i dette kan man si at et samspill med en terapihund bidrar til å fremme barn og unges sosiale og emosjonelle fungering. I tillegg fremme deres sosiale helse og sosial kapital. Spørsmålet videre blir likevel om *et samspill med en terapihund er aktuelt for alle barn og unge som er i en terapeutisk behandlingsprosess for å fremme sosiale og emosjonelle fungering*. For det første så vil ikke en hvilken som helst hund være aktuell som en terapihund. For at en hund skal vurderes som en terapihund, må den bli godt trent til å hjelpe og være rundt mennesker. Hunden skal være snill, rolig, lydlig, like å bli klappet og holdt rundt samt ikke bite eller bjeffe (Funahashi, Gruebler, Aoki m.fl. 2013). Hunder som lett blir aggressive eller kampvillige vil ikke være egnet som terapihund. Dette fordi slike hunder både kan utgjøre en fare for seg selv og andre. Det blir også presisert i *loven om hundehold* (2003) §19 at det er forbudt å trene eller avle på aggressive egenskaper i Norge.

I følge Fung & Leung (2014) blir det understreket at en hund skal bare være et supplerende hjelpemiddel for å oppnå målet i den terapeutiske behandlingsprosessen. Det innebærer at man også må passe på at barnet ikke blir for knyttet til terapihunden. Dersom barnet blir for glad i terapihunden kan det gå utover gjennomføring av oppgaver og interaksjonen mellom barnet og terapeuten. Det kan være at barnet mister interessen eller bli usikker når terapeuten fokuserer på annet enn å samhandle med terapihunden. Dette vil i sin tur kunne påvirke barnet negativt ved at det ikke vil gjennomføre oppgaver og heller ikke snakke med terapeuten. Det kan også være en negativ effekt ved sosial rivalisering hvor terapeuten fokuserer på interaksjonen mellom barnet og terapihunden, og som gjør at

barnet må rette oppmerksomheten på de instruksene terapeuten gir. Dersom barnet er i gruppeterapi med terapihunder, kan dessuten barnet bli overbeskyttende ovenfor terapihunden og ikke la andre barn få tilgang til den (Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley 2012; Grandgeorge, Gautier, Brugailières m.fl. 2017).

For det andre kan det være barn som har blitt eksponert for dyremishandling og som kan øke sjansen for at barnet selv utøver vold mot dyr senere i livet til at barnet senere i livet, samt mangle empati ovenfor dem. Det kan føre til at de ikke forstår hvordan dyr skal behandles (Arkow 2019). Det kan også være at barn er allergiske, misliker, har dårlige erfaringer med eller er redde for hunder (Carlisle 2012, 2014). Barn som har en aggressiv atferd kan for eksempel forsøke å skade terapihund under samhandling (Wilkes 2009 referert i Obrusnikova, Bibik, Cavalier & Manley 2012). Dette kan tyde på at det er ikke bare barn som har opplevd dyremishandling, har biologiske årsaker eller har hatt dårlige erfaringer med hunder som gjør at et samspill med en terapihund ikke nødvendigvis er aktuelt. Det kan likeså være barn som blir for glad i terapihunden og derfor mister fokus på behandlingen. Dette vil kunne gjøre at det blir lite framgang i den terapeutiske behandlingsprosessen eller at det stopper helt opp i sin helhet. Med hensyn til at man helst ikke skal stoppe en behandling bare fordi en ting ikke ser ut til å fungere, så må man finne fram til andre alternative løsninger. I en slik situasjon kan det vurderes å fjerne terapihunden fra behandlingen og heller prøve med en kosebamse-hund eller en annen gjenstand. Av den grunn vil det være viktig å vurdere hver enkelt barns behov, interesser og situasjon for å se om en terapihund kan være et supplerende element i behandling. Dersom det vurderes til å være riktig behandlingsmåte, må det tilrettelegges slik at terapitimen passer for den enkelte. Dette har med at barn har ulike biologiske forutsetninger, livshistorier, er i ulike utviklingsfaser og har ulik sykdomssituasjon (Eide & Eide 2007), og som vil være avgjørende for hvordan terapibehandlingen skal kunne tilrettelegges og gjennomføres.

5.0 Avslutning og konklusjon

Gjennom drøftingen kom det fram at å ha gode sosiale og emosjonelle ferdigheter er viktig for at barn og unge skal kunne mestre hverdagens utfordringer og gjøremål, samt å kunne samhandle med andre mennesker. Dette inkluderer å kunne forstå og tolke andres intensjoner, samt egne følelser og reaksjoner. Sosial helse og sosial kapital er viktige elementer for at barn og unge skal kunne utvikle gode sosiale og emosjonelle ferdigheter. På bakgrunn av det kan de lykkes i å utvikle gode relasjoner og et godt sosialt nettverk. Å være omringet av omsorgsfulle personer og trygge omgivelser er noe som har en avgjørende rolle i hvilken retning et barns sosiale og emosjonelle fungering tar veien, som videre påvirker livskvalitet. Utviklingen av disse ferdighetene vil være individuelt ettersom barn blir født inn i og vokser opp i ulike miljøer, har ulike biologiske forutsetninger, befinner seg i ulike utviklingsfaser og sykdomssituasjon. Svikt i sosial og emosjonell kompetanse kan medføre svekket språkevne og forståelse for ulike emosjoner. Det kan være utfordrende å forstå hva som er akseptabel holdning og atferd i samhandling med andre mennesker. Årsaken i svikt av disse ferdighetene kan blant annet være graden av omsorg som er gitt og oppdragelsesstil fra foreldrene. Dette vil i sin tur kunne påvirke hvordan barnet vil fungere i sosialt miljø utenfor familien senere i livet. Ulike utviklingsmessige, nevrologiske eller biologiske problemstillinger kan også virke inn. Felles for overnevnte årsaksfaktorer er at de gjør barn mer sårbare for å psykiske lidelser, som depresjon og sosial angst. Psykiske lidelser kan bidra til at barnet får dårligere sosial helse og sosial kapital.

Et av problemstillingene i oppgaven var; *Kan et samspill med terapihund være med på å fremme barn og unges sosiale fungering i en terapeutisk sammenheng?* Et samspill med en terapihund kan skape trygghet, tillit og være et element for å få fram en interaksjon mellom barnet og terapeuten. Å la barnet få samhandle med en terapihund kan framskynde den terapeutiske behandlingsprosessen mer enn hvis barnet skulle samhandle med en kosebamse-hund eller andre leker. Dette kan være på grunn av at en levende hund gir en sosial respons på barnets atferd, slik som å gå bort til barnet eller å vise ivrighet til å leke. Terapeuten på sin side må kunne legge stor vekt på å bygge en god relasjon til barnet hvor tillit og trygghet for at barnet skal kunne bli samarbeidsvillig. For barn som opplever det som skummelt og stressende å snakke med en fremmed voksen person kan det å åpne seg eller å rette oppmerksomheten sin mot terapeuten være utfordrende. En terapihund kan

være et supplerende element som fasiliteter til behandling. En hund blir ofte assosiert som «menneskets beste venn» fordi de både ser søte og vennlig ut, noe som gjør at man vil gå bort til den. Barn kan få en følelse av at det er enklere å samhandle med en terapihund enn med en terapeut ved at terapihunden har et blikk som ikke «vurderer» barnet på samme måte som et blikk fra et menneske. Dette kan gjøre at barn får en følelse indre ro og trygghet. Når barn opplever terapeuten og omgivelsene som trygge blir det lettere å uttrykke tanker og følelser. Samhandling med en terapihund kan også øke barns oppmerksomhet og konsentrasjon på oppgaver i terapitimen og det terapeuten sier. Barn blir mer mottakelig for verbale instruksjoner og tilbakemeldinger fra terapeuten. Barn vil også kunne øke sin verbale kompetanse og kommunisere mer med terapeuten gjennom samhandlingen med terapihunden. De kan også få bedre kontroll over følelser og forstå emosjonelle uttrykk bedre. Dersom det oppstår en situasjon hvor barn ikke vil gjennomføre en oppgave, mister interessen eller bli usikker, så kan terapihunden oppmuntre, engasjere, berolige og støtte barnet til å fullføre. Samhandling med terapihunden kan også bidra til at barn er mer motivert for å fortsette i terapi, noe som i sin tur vil kunne føre til at barn får en kontinuerlig utvikling av de sosiale og emosjonelle ferdighetene. Terapihund som et supplerende element kan altså tas i bruk som et helsefremmende arbeid ved at den styrker den enkelte barns forutsetninger, i denne sammenheng; barnets sosiale og emosjonelle fungering, og bidrar til å forbedre livssituasjonen deres.

Selv om en samhandling med en terapihund kan gi mange positive effekter, må det tas stilling til å vurdere om *et samspill med en terapihund er aktuelt for alle barn og unge som er i en terapeutisk behandlingsprosess for å fremme sosiale og emosjonelle fungering?* Noen barn kan være allergiske, mislike, har dårlige erfaringer eller er redde for hunder. Det kan også være at barn har blitt eksponert for dyremishandling, noe som kan medføre at barnet senere i livet selv utøver vold mot dyr. På den måten er det en viss fare for at terapi med hund vil kunne øke sjansen for at barnet utviser negativ atferd overfor terapihunden. Det må også understrekes at terapihund kun skal brukes for å oppnå behandlingsmål, og at man helst skal unngå at barn blir for knyttet til terapihunden. Bakgrunnen for det er at barn kan komme til å ikke ville gjennomføre oppgaver uten at terapihunden er tilstede eller at barnet kan bli overbeskyttende ovenfor terapihunden og dermed ikke la andre barn få komme i kontakt med den. Dersom et barn blir for glad i terapihunden, kan det vurderes å ta i bruk en kosebamse-hund eller en annen gjenstand som barnet kan rette oppmerksomheten sin på og samhandle med under terapitimen. Dette er med tanke på å ta

i bruk andre alternative løsninger slik at den terapeutiske behandling ikke unødvendig må avbrytes. Dersom det vurderes til å være riktig behandlingsmåte, må det tilrettelegges slik at terapitimen passer for den enkelte. Dette har med at barn har ulike biologiske forutsetninger, livshistorier, er i ulik utviklingsfase og med ulik sykdomssituasjon. Dette gjør at barn har ulike behov som må tas hensyn til for at terapitimen skal bli så effektiv som mulig. Det som blir viktigst er at barnet selv opplever terapitimen som nyttig og trygt og at man når målet med behandlingen, i denne sammenheng; å fremme barnets sosiale og emosjonelle fungering.

Min forforståelse var at samspill med dyr har hatt positive effekter på meg selv, som gjorde at jeg tenkte at et samspill med en terapihund i en terapeutisk behandlingsprosess kunne være aktuelt for barn og unge. Gjennom teorien og drøftingen har jeg fått tilegnet meg kunnskap om at et samspill med en terapihund ikke nødvendigvis vil være aktuelt for alle barn og unge. Det har gjort at jeg har fått en forståelse for at det blir viktig å vurdere barnets situasjon før man tenker å presentere en terapihund i behandlingen.

Litteratur

Pensumlitteratur

Aadland, Einar. 2011. *Og eg ser på deg: vitenskapsteori i helse- og sosialfag*. 3.utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Bunkholdt, Vigdis. 2000. *Utviklingspsykologi*. 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Dalland, Olav. 2007. *Metode og oppgaveskriving for studenter*. 4.utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Duvold, Kristin & Eili Sponheim. 2002. «Autisme og andre gjennomgripende utviklingsforstyrrelser». I Gjørum, Bente & Bjørn Ellertsen (red.). 2002. *Hjerne og atferd – utviklingsforstyrrelser hos barn og ungdom i et nevrobiologisk perspektiv*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Eide, Hilde & Tom Eide. 2007. *Kommunikasjon i relasjoner*. 2.utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Eknes, Jarle. 2000. «Angst». I Eknes, Jarle (red.). 2000. *Utviklingshemming og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget

Eknes, Jarle. 2000. «Depresjon». I Eknes, Jarle (red.). 2000. *Utviklingshemming og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget

Eknes, Jarle. 2000. «Livskvalitet». I Eknes, Jarle (red.). 2000. *Utviklingshemming og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget

Endresen, Arne. 2014. «Virksomhetens sosiale kapital – et analytisk perspektiv for å studere tverrfaglig og tverrprofesjonelt samarbeid i organisasjoner». I Willumsen, Elisabeth & Atle Ødegård (red.). 2014. *Tverrprofesjonelt samarbeid: et samfunnsoppdrag*. Oslo: Universitetsforlaget

Haugsgjerd, Svein, Per Jensen, Bengt Karlsson og Jon A. Løkke. 2009. *Perspektiver på psykisk lidelse – å forstå, beskrive og behandle*. 3. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk

Hean, Sarah. 2014. «Utvikling av teoretisk robusthet i tverrprofesjonell utdanning». I Willumsen, Elisabeth & Atle Ødegård (red.). 2014. *Tverrprofesjonelt samarbeid: et samfunnsoppdrag*. Oslo: Universitetsforlaget

Melgård, Torhild. 2000. «Utviklingshemming» I Eknes, Jarle (red.). 2000. *Utviklingshemming og psykisk helse*. Oslo: Universitetsforlaget

Owren, Thomas. 2011. «Sosial helse og funksjon». I Owren, Thomas & Sølvi Linde (red.). 2011. *Vernepleiefaglig teori og praksis – sosialfaglige perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget

Snoek, Jannike Engelstad & Knut Engedal. 2008. *Psykiatri*. 3. utgave. Oslo: Akribe AS

Selvvalgt litteratur

Berget, Bente, Elsebeth Krøger og Anne Brita Thorød. 2018. «Innledning». I Berget, Bente, Elsebeth Krøger & Anne Brita Thorød (red.). 2018. *Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlaget

Fauske, Halvor. 2009. «Kan barnevernet bygge sosial kapital?». I Rønning, Rolf & Bengt Starrin (red.). 2009. *Sosial kapital i et velferdsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Fine, Aubrey H. 2019. «Dyreassistert intervensjoner i psykoterapi: retningslinjer og forslag til terapeuten». I Fine, Aubrey H. (red.). 2019. *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer*. Oversatt av Ingvill Christina Goveia. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

Fine, Aubrey H., Philip Tedeschi og Erica Elvove. 2019. «Tanker for fremtiden: Dyr-menneske-interaksjoner – et fagfelt i utvikling». I Fine, Aubrey H. (red.). 2019. *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer*. Oversatt av Ingvill Christina Goveia. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

Grelland, Hans Herlof. 2018. «Møtet mellom menneske og dyr – en filosofisk studie». I Berget, Bente, Elsebeth Krøger og Anne Brita Thorød (red.). 2018. *Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlag

Hart, Lynette A., & Mariko Yamamoto. 2019. «Dyrs effekt på psykososial helse i familier og samfunn: overgang til praksis». I Fine, Aubrey H. (red.). 2019. *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer*. Oversatt av Ingvill Christina Goveia. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

Kismul, Lisbeth og Ragnfrid Kogstad. 2018. «Inn på tunet – innhold, brukergrupper og kvalitetssikring». I Berget, Bente, Elsebeth Krøger & Anne Brita Thorød (red.). 2018. *Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlaget

Phil Arkow. 2019. «Dyreassisterte intervensjoner i et samfunnsperspektiv: dyrenes innvirkning på sosial kapital». I Fine, Aubrey H. (red.). 2019. *Håndbok i dyreassisterte intervensjoner: faglig grunnlag og retningslinjer*. Oversatt av Ingvill Christina Goveia. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

Rønning, Rolf & Bengt Starrin. 2009. «Sosial kapital – et nyttig begrep». I Rønning, Rolf & Bengt Starrin (red.). 2009. *Sosial kapital i et velferdsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Sollesnes, Vanja Knutsen. 2018. «Grønn omsorg i praksis – ungdom og Inn på tunet». I Berget, Bente, Elsebeth Krøger og Anne Brita Thorød (red.). 2018. *Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlag

Starrin, Bengt. 2009. «Sosial kapital og helse». I Rønning, Rolf & Bengt Starrin (red.). 2009. *Sosial kapital i et velferdsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Thorød, Anne Brita. 2018. «Dyr, mennesker og sosial kapital». I Berget, Bente, Elsebeth Krøger og Anne Brita Thorød (red.). 2018. *Antrozoologi: samspill mellom dyr og menneske*. Oslo: Universitetsforlag

Webster-Stratton, Carolyn. 2005. *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Oversatt av Karen Anna Okstad.

Forskningsartikler

Andersen, Trine. 2018. "Dyreassistert terapi med hund i poliklinikk". *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 15 (2-3): 254-259. https://www.idunn.no/tph/2018/02-03/dyreassistert_terapi_med_hund_i_poliklinikk

Carlisle, Gretchen K. 2012. "Pet dog ownership in families of children with autism: children's social skills and attachment to their dogs". University of Missouri-Columbia. Degree Doctor of Philosophy.

Carlisle, Gretchen K. 2014. "The Social skills and Attachment to Dogs of Children with Autism Spectrum Disorder". *Journal of Autism and Developmental Disorders*; New York, 45 (5): 1137-1145.

Funahashi, Atsushi, Anna Gruebler, Takeshi Aoki m.fl. 2013. "Brief report: the smiles of a child with autism spectrum disorder during an animal-assisted activity may facilitate social positive behaviors – quantitative analysis with smile-detecting interface". *Springer Science*, 44: 685-693.

Fung, Suk Chun & Alvin Seung-ming Leung. 2014. "Pilot Study investigating the role of Therapy Dogs in Facilitating Social Interaction among Children with Autism". *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 44 (4): 253-262.

Fung, Suk Chun. 2015. "Increasing the social communication of a boy with autism using animal-assisted play therapy: a case report". *Advances*, 29 (3): 27-31.

Grandgeorge, Marine, Yentl Gautier, Pauline Brugailières m.fl. 2017. "Social rivalry triggers visual attention in children with autism spectrum disorders". *Scientific reports*.

Grigore, A.-N. & Bazgan, M. 2017. "Effects of assisted animal therapy on the development of social-emotional abilities of children with autism". *Special Issue series VII: Social Sciences*, 10 (59), No.2. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov*.

Martin, François & Jennifer Farnum. 2002. "Animal-assisted therapy for children with pervasive developmental disorders". *Western Journal of nursing research*, 24 (6), 657-670.

Obrusnikova, Iva, Janice M. Bibik, Albert R. Cavalier & Kyle Manley. 2012. "Integrating therapy dog teams in a physical activity program for children with autism spectrum disorders". *Journal of Physical education, recreation & dance*, 83 (6): 37-41, 47-48.

Schuck, Sabrina E.B., Heather L. Johnson mfl. 2018. "The role of animal assisted intervention on improving self-esteem in children with attention deficit/hyperactivity disorder". *Frontiers in Pediatrics*. lest 14.10.2019

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6224337/#B26>

Nettsider

Hundeloven. *Lov om hundehold av 4.juli 2003 nr.74*.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-74#KAPITTEL_2

International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO). 2014. "The IAHAIO definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved". IAHAIO White paper. Lest 7.11.2019 <http://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2017/05/iahaio-white-paper-final-nov-24-2014.pdf>

Regjeringen. 2014. «Verdens helseorganisasjon». Lest 19.12.2019.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/innsikt/internasjonalt-helsesamarbeid/innsikt/verdens-helseorganisasjon-who/id435126/>

Thomassen, Brede Bleiklie & Haron Hussain. 2020. «Rekordmange har fått kjæledyr i koronatiden: - reduserer risiko for depressive symptomer». NRK.no. Lest 22.05.2020

https://www.nrk.no/norge/rekordmange-har-fatt-kjaeledyr-i-koronatiden_-_reduserer-risiko-for-depressive-symptomer-1.15022785

Vedlegg

Pico-skjema

	Hvem (P)	Hva (I)	Hvor/Når/Sit. (C)	Erfar./opplev./resultat (O)
Engelsk	child* and youth* OR teen* adolesc* social and emotional difficult* social anxiety social disorder*	animal- assisted therapy dog* pet* social support compan* partner* relation*		social capital social skill* social function* emotional intellectual social and emotional abilit* communication*
Norsk	Barn og unge ungdom sosiale og emosjonelle vansker sosial angst sosiale lidelse*	dyreassistert terapi hund* kjæledyr sosial støtte selskap partner relasjon*		sosial kapital sosial ferdighet* sosial fungering emosjonell intellektuell sosial og emosjonell kompetanse* kommunikasjon